Православний монах євангельському християнинові-баптисту радіти!

З огляду на те, що книги із Твоєї приватної бібліотеки Ти мені вручив вже довший час потому, то відповідно дана епістолія із моїм на них резюме мала б з'явитись хронологічно набагато раніше. Проте ті випробовування, які Господь посилає у даний час на соборну апостольську Церкву, об'єктивно вплинули на той факт, що лишень зараз спромігся присвятити час цій моїй для Тебе заборгованості. Ти людина освічена і, звичайно, добре розбираєшся у сутності наших, так би мовити, суперечок із представниками самопроголошеного Київського патріархату. Вони претендують на наші храми, світсько-політичними методами намагаються зміцнити свої земні позиції і при цьому ображаються, що не тільки ми, а й увесь православний світ (й, почасти, католики) називають їх розкольниками. Колись і ви, баптисти, під час злету антихристиянської політики СРСР, були об'єднані із п'ятидесятниками (офіційно: християнами віри євангельської) у один союз. Але згодом, у 50-их, в часи потепління вони відкололись від вас – виник розкол і ніхто із обох сторін не спекулював на цьому із метою загарбати у опонентів молитовні будинки та не робив із цього трагедії. Розкол – значить розкол; прийшов час і п'ятидесятники відійшли (будемо плекати надію – у вічність) і побудували свої будинки для зібрань. А нашим, ось, братам-розкольникам не йметься. Принагідно наголошу, що у слово «розкольник» ми вкладаємо об'єктивний зміст без тіні презирства. Можемо, навіть, на німецькомовний манер писати цей іменник із великої букви і ще із артиклем: єси Розкольник (der Spalter). Сподіваюсь, що так буде шанобливіше. Тим більше, що деяким пророзкольницьким організаціям німецька (вірніше - австрійська) традиція із її символікою набагато ближча ще із часів січових стрільців аніж слов'янська.

Дії наших ідейно-політичних православних братів досить послідовні; використовувана ними методологія належно заслуговує на окремі розділи про сучасні політ. технології у підручниках із політології. Треба, насамперед, терпляче дочекатись сприятливої ситуації у країні. Далі – назвати народ таким, що був «до цих пір сліпим», відповідно – розплющити йому очі на попередньо запланований ракурс і чимшвидше загрібати жар (звичайно ж не своїми руками). Коли ж народ відчує біль у обпечених руках та угледить штучність пропонованої заставки, тоді новими рішучими репортажами «про внутрішніх ворогів нації» кон'юнктурні ЗМІ розпалюють другу, дарма, що менш рішучу, хвилю донкіхотівської боротьби із «російською церквою». Щоправда уважний глядач, спостерігаючи за мімікою надзвичайно зосереджених репортерів, відчує одразу штучність «мультфільму на замовлення». Добре, що хоч ці журналісти щирі у назві: один замовник + один виконавець, а ось сума вже складається не завжди успішно. Якщо ж і така шокова терапія вже не ставить на ноги знепритомнілих, тоді застосовуються методи індивідуального впливу. Тобто активісти Київського патріархату йдуть у народ, і, палко пропагуючи ідею національної церкви у повній незалежності від зовнішнього Православ'я, збирають підписи під зверненням до Константинопольського патріарха про

визнання патріархату Київського. Але й тут уважна людина поміркує: значить все ж таки до цієї пори ви не визнані і ваші дії у храмах до нині не були ані таїнствами ані священнодіями, а лише імітацією та репетицією перед потенційним визнанням.

Заповзятість наших опонентів у досягненні мети іноді призводить до серйозних конфліктних ситуацій. Ти не міг не чути про них. Це наша рівненська Птича та тернопільська Катеринівка. Взагалі я б пропонував їхню Катеринівку здружити із нашою – як ото є міста побратими. Та й запросити їхніх активістів до нас на Рівненщину у село із такою ж назвою; провести їм екскурсію по виправному закладові за № 46 або й залишити там на довший термін – особливо тих войовничих хлопців, що носять паранджу. Єдиним для них виправданням тут було б те, що їхні побратими знесли у цьому селі пам'ятник «залізному Феліксу». А то вже це двовладдя (чи безвладдя) починає набридати. Ти, мабуть, бачив той задиркуватий репортаж про ці конфліктні парафії і, зокрема про Катеринівку. Та жінка каже у камеру: ось я собі так надумала і пробіглася по селі, щоб опитати людей за яку вони церкву (давай умовно повіримо, що із своєї власної ініціативи). Така «цвіркуха» є, практично, у кожному селі. Вона пробіжиться раз на тиждень селом, а потім чоловік дружину налупить, подружки посваряться, сусіди перестануть вітатися. Тільки от дивно, що серйозні інтелігентні люди також із дитячою довірою сприймають подібні цвірінькання та ще й посилаються на них, показують по телебаченню. Видно їм так вигідно?

Ну але досить цієї релігієзнавчої прелюдії, повернемось до нашої теми. Із тих чотирьох книжечок, що Ти позичив, найекстравагантнішою є (наскільки я збагнув) часопис під заголовком «Тихі води № 27». Ти, коли пропонував мені ці книги, не міг не усвідомлювати, що багато із чим у них написаним, я буду незгідним. Наприклад, автор усіх статей цього журналу (він один і це відчутно) виступає проти аскетики, заперечує зусилля людини у справі особистого спасіння і взагалі, веде мову про Євангеліє із позицій незрозумілої нам прагматичної традиції. Хоча також слід віддати йому належне: у цьому суржику традиційно аристотелевської логіки, розумових особистих суджень про текст Священного Писання, непоганого знання койне (грецької мови Нового Заповіту), приписування собі літературних цитат класиків, є справді непогані думки. Автор багато наголошує на покаянні: «Сучасній церкві, замість того, щоб сміятись, слід було б побільше плакати. Самих легковажності, поверховності та безглуздості, які приховуються під іменем християнства, достатньо, щоб журитись» (стор.46). «Ми наслідуємо світську філософію пасивно, але, нажаль, не менш реально, коли сміємось над грубими та аморальними жартами, навіть якщо не переповідаємо їх; коли тішимось гріхом, навіть коли не приймаємо у ньому участі; коли посміхаємось нечестивій мові, навіть якщо не промовляємо її самі» (там само). Це загальні неприємні моменти, спільні для усіх християнських конфесій які слід висвітлювати, приборкувати і, по можливості, викорінювати.

Але екстравагантність, неординарність даного часопису полягає найбільше у ставленні автора (котрий звеличує обов'язкову анонімність при виданні християнських книг та статей) до загального рівня духовності своїх побратимів-проповідників. Він сміливо пише про те, про що більшість боїться навіть думати, щоб не перейти тонку межу поміж тверезою оцінкою та гріховним осудом. Ось як він висловлюється: «Проповіді, яка стосується тільки людських потреб, людських почуттів та людських проблем, не вистачає вірного балансу. Ось чому церкви наповнені людьми, чиє життя суттєво не змінюється опісля їх так званого «навернення». Більшість таких людей, я впевнений, невідроджені і йдуть невірним шляхом» (стор.10). «Нам слід переглянути наші методи викладу Євангелія. Ми не можемо залишати без уваги той факт, що Бог ненавидить гріх та карає грішників вічним стражданням. Як ми можемо починати свідоцтво тим, хто йде до пекла людям з того, що Бог має чудовий план для їхнього життя?» (стор. 11). Це самокритичні та, на мою думку, дуже об'єктивні слова про проповідь Христа не тільки у протестантизмі. Але ось ще найцікавіше: «Сучасну євангелізацію хвилюють рішення, статистика, вишукані методи, завчасно придумані форми викладу, тембр голосу, звернення до почуттів і навіть залякування. Така звістка є поєднання поверхової віри та спрощених закликів. Невіруючим кажуть, що все, що їм необхідно, – це запросити Христа у своє серце, прийняти Його як свого особистого Спасителя та повірити фактам Євангелія. Наслідки цього – жахливі падіння, що спостерігаються у житті багатьох, хто сповідує віру у Христа без подальшої зміни своєї поведінки. Хто знає, скільки обдурених людей вважають, що спасенні, тоді як вони зовсім далекі від Бога» (стор. 4-5). Ми, православні із гіркотою спостерігаємо усе те, про що пише автор в реалії. Мабуть саме через революційність своїх слів він приховується за завісою анонімності. Зовнішнє показне благополуччя протестантських течій не завжди успішно приховує внутрішні жахливі негаразди. Деякі заповзяті недолугі пастирі, від яких віє фанатичною ненавистю до усього православного, часто засліплюють своєю «праведністю» й без того немічних та духовно неосвічених адептів. Ти пам'ятаєш 23 главу від Матвія, де євангеліст пише про таких невігласів Особливо 15 вірш, там де мова йде про наслідки подібних євангелізацій. Спілкування із рядовими баптистами та п'ятидесятниками, які серед протестантів переважають на Рівненщині, лише підтверджує шаблонне усвідомлення азів віри; вони промовляють досить часто «заготовками», нав'язаними їм пастирями. Їх віра негнучка, вона поверхова, зовнішня і тому, не вкорінена. Марк. 14:27: вражу пастиря (духовною сліпотою) і розійдуться (від істини) вівці. Звичайно ж, трапляються й приємні винятки – такі як Ти, наприклад – котрі шукають, обмірковують, перевіряють, незадовольняючись тиском поглядів ваших пастирів.

Проте духовні та моральні якості пастирів – це загальна болюча тема для усього християнського світу. В Православ'ї зараз це також дуже нагальне питання. Наші внутрішні теперішні негаразди ослаблюють рівень віри та моралі як проводирів так і словесних овець. Вкажи зараз комусь на явні недоліки або й гріхи і його неприборкана самість одразу запротестує. Людина, яка себе вважає християнином, замість покаяння, внутрішньої боротьби при допомозі благодаті Духа Святого над вказаними недоліками, часто лише вирішується на пихатий перехід до іншої конфесії. І у зв'язку із взаємною ворожнечею цю нерозкаяну особистість там просто…приймають status quo. Із

пастирями ситуація ще гірша. Деякі не витримали політичного тиску і розбіглись врозтіч. Як писав апостол до Тимофія: «Бо Димас залишив мене, полюбивши нинішній вік і пішов до Солуня, Крискент до Галатіїї, Тит до Далматії; один Лука зі мною» [2 Тим. 4: 10]. Так і в нас – історія повторюється: той емігрував до Москви, на спотикання нашим опонентам, інший виїхав до Франції «на багаті села» і т.д. А декому із тих, що залишились – попробуй щось скажи. Його пастирську діяльність, наприклад, піддало начальство критиці – він і побіг до Київського патріархату або до Автокефальної церкви і не те, щоб хоч у чомусь виправитись, а навпаки, ще й висловлює обурення, претензії, баламутить паству. Або й прихопить із собою храм чи й цілу академію. В нас тут неподалеку ось був такий випадок. Священик сам своїми «європейськими» стандартами закрутив у головах парафіян, а коли ті почали революційні дії, він тихенько зник і не з'являвся аж поки ситуація не прояснилась. А згодом, як ні в чому не бувало, їздив по престольних святах і з вмиротвореністю розповідав на проповіді, що Покрова це дванадесяте свято (якщо Ти зрозумієш про що тут мова). Ну й виклич зараз такого на церковний суд – він мерщій собі знайде нове місце матеріального паразитування на духовних цінностях.

І все ж добре, що Бог попускає час від часу важкі для Церкви часи. Це є потрібною нагодою для відсіювання випадкових гостей від синів світла – у екстремальних ситуаціях кожен обов'язково покаже свої справжні світоглядні орієнтири. Можливо Ти помітив, що у цей непростий для України час, багато інтелігентних громадян із неукраїнськими прізвищами поспішно заходились писати патріотичні статті та підкреслено доводити свою лояльність загальній політиці. Ця кумедна артистична хвиля прокотилась від Києва аж до західного прикордоння. Хай би нічого не змінилось, щоб вони не були змушені відстоювати популярну нині теорію плюралізму істин. Вибач, що моя думка відхиляється від суті нашого спілкування, але все це також бентежить та насторожує – гадаю що не тільки мене, а й Тебе, оскільки…я не вірю, щоб від Тебе було щось з цього приховано: бо це не в кутку відбувалося [Діян. 26: 26]. А загалом, наскільки я знаю, представники Союзу Євангельських Церков жваво слідкують за подіями у православному світі і кожна течія «вболіває» за симпатичну їй сторону конфлікту. Твої брати по вірі симпатизують представникам Київського патріархату, оскільки вони як і баптисти роблять наголос на юридичній складовій віровчення: канони, постанови соборів (з'їздів), територіальний розподіл та чітке ієрархічне підпорядкування – ось спільні ознаки здавалося б зовсім протилежних об'єднань. А п'ятидесятники із харизматами співчувають УПЦ, тому що акцентують на містичних переживаннях, як наше чернецтво та частина більш відданих вірі мирян; не зациклюються на адміністративних підпорядкуваннях і байдужі до педантичної каталогізації будь-яких постанов, параграфів та підпунктів. По земних мірках вони, як і ми, більш динамічні та окрилені, більш свобідні від обов'язковості шаблонного мислення мас. Ось, до речі, поміть очевидний парадокс: у храмах, підпорядкованих Київському патріархатові обов'язковою підтемою проповідей є патріотичне «виховання» парафіян, їхні священнослужителі закликають молитися за Богом бережену Україну, а згодом… за багатостраждальний народ. Виходить, що територія сама свята, а люди, які живуть на ній – полишені Божої опіки. Чому? Ти також регулярно перечитуєш Біблію і знаєш відповідь не гірше мене. Але давай спочатку про книжки.

Усі чотири вони нетипові, не схожі на видання протестантських проповідників. Знаючи Тебе – щось банальне Ти б і не читав. В кожній книзі присутні нові погляди на основні принципи віросповідання баптистів або споріднених протестантських течій, і це приємно вражає; значить і у вашому середовищі є творчі талановиті люди, котрі намагаються осягнути чергові сходинки Богопізнання. Хоча загальною для них тенденцією є занадто спрощений виклад серйозних речей, мабуть, з метою кращого розуміння адептами викладеного матеріалу. Та й самі назви книг безпосередньо та простакувато звіщають про їх зміст. Поряд із вже згадуваними «Тихими водами» це «Ріки води живої» Р. Пакссон, «Зростання віри» Якова Крекера та «Велич Бога» Ейдена Тозера. Для них властивою є спільна структура – варто розкрити сторінку «зміст» будь-якої із них і перед нами опиняється розширений конспект книги; мало не кожний абзац має свою назву і тому про якесь критичне осмислення матеріалу не може й бути мови. Залишається лише проковтнути розжоване з надією на повне засвоєння. Однак, повторююсь, теми піднімаються актуальні і тому цікаві. «Недосвідчений християнин у цій боротьбі піддається небезпекам…Від одержаного прощення він очікував безперервної радості і вже розпочав свідчити про Христа. Але незабаром він помітив у собі ті ж недоліки та дурні звички, а радість у Господі зменшується, серце вистигає, і він падає духом. Проте щастя, любов до Бога ще не згасла. В ньому щось звертається до Бога, у той час як стороння сила змагається за кожну п’ядь душі, яка зайнята Богом» («Ріки води живої» Р. Пакссон, стор. 32). Такі щирі висловлювання мені особисто більш до вподоби аніж заяви протестантів-торгашів на ринку про те, що вони спасенні і нічого вже не потребують (звичайно, окрім грошей, які вони заробляють торгівлею).

Я знаю, що Ти шукаєш істину у Богові. Ти не цураєшся читати про Бога твори авторів, незалежно від їх конфесійної приналежності. Ти ж сам розповідав мені про свої враження від прочитаних праць російських релігійних філософів срібного віку. Брати князі Трубецькі, Франк, Ерн. Мені із цієї плеяди ближчий Ерн із своєю «Боротьбою за Логос». Але я веду до того, що опісля цих творів Тобі буде легко розуміти набагато глибші духовно твори східного християнства. Про моральний розвиток та внутрішньо-духовні стани християнина ще у Х-ХІ ст.. писав Симеон Новий Богослов. Гадаю, Ти із приємним задоволенням прочитаєш його 65, 66 та 67-ме слово. Помітив, що зовнішній та внутрішній стан християнина є для Тебе головним, і ще остаточно невирішеним питанням, адже кожна, із Тобою позичених книг, багато приділяє уваги саме йому: «Можливо, й ти, шановний читач, знаходишся у подібному духовному стані? Можливо, й ти зупинився на шляху віри, захопився принадами світу? Але чи може світ із своїми принадами та розчаруваннями замінити спілкування із Богом?» («Зростання віри» Яков Крекер, стор. 14).

Дещо відрізняється за тематикою «Велич Бога» Ейдена Тозера – американського проповідника Методистської церкви. Це своєрідний розділ Догматичного богослов’я про

Бога та Його властивості. Благо, що автор пише із позицій спільного для нас із Тобою тринітаризму, тим самим не заперечуючи життєву для Церкви Христової важливість Вселенських соборів. Хоча для мене, вибач, трохи дитячими здаються деякі його рядки опісля серйозних книг про усі напружені суперечки та тонкощі соборів. Рекомендував би прочитати «Вселенські собори» російського емігранта, історика та богослова паризької та нью-йоркської православної школи А.В.Карташева. Ця книга написана на основі римських актів-свідків тих соборів, також задіяно дуже багато супутніх історичних та епістолярних матеріалів, розкриваються важливі психологічні моменти як учасників соборів кожного окремо, так і конкретних епох загалом. І ось опісля серйозних досліджень із даної тематики, ми читаємо рядки Тозера: «Напади на вчення про Трійцю, розпочаті два століття згодом Арієм та деякими іншими людьми, також були спрямовані на те, щоби позбавити Христа Його Божественної сутності. В той час, коли аріанство протиставляло себе усьому християнському світові, 318 отців Церкви (багато з яких були понівечені чи вкриті шрамами в наслідок катувань, перенесених під час гонінь на християнство) зустрілись у Нікеї й прийняли символ віри…» (стор.31-32). Ну по-перше: як люди можуть відібрати у Христа Божественну сутність? Вони можуть її лише не визнавати. А по-друге: як в нього усе просто написано – зустрілись та й прийняли. Це мені схоже на вислови деяких невігласів, котрі стверджують, що знання про троїчність Бога їм дане безпосередньо від Всевишнього. Щоб Ти зрозумів, чому я так гостро реагую на подібні профанаційні рядки, я наведу цитату Карташева: «Православну сторону можна розподілити на дві групи: І. Це – меншість, яка повністю усвідомила отруйність аріанства і володіла знаряддям філософської та літературної освіченості. Це була ведуча та відповідальна меншість. ІІ. Більшість не осягала складності питання, вимірювала віру традиційними формулами та інстинктом, боялась опертись на філософську термінологію й обмежувалась посиланнями на букву Писання. Проте історична необхідність змусила для перемоги над аріанством висунути відповідну зброю, бо ж, користуючись традиційною нерозробленістю богослов’я, аріани під цим шанованим прапором провозили, на спокусу простакам, свою раціоналістичну контрабанду. А тому от і увесь вантаж боротьби довелось винести передовій меншості. Ось чому нікейська перемога по відношенню до східної більшості випередила свій час. Східна більшість її не підтримала, бо ж не зрозуміла, не могла зрозуміти, і тому несвідомо дала тріумф довготривалій аріанській реакції» (А.В.Карташев «Вселенські собори», стор. 32).

Бачиш, на мій розсуд, такі відмінні погляди виникають через те, що православний, коли його Бог прикликає до серйозного усвідомлення своєї віри, має вже великий цінний досвід Церкви в усіх напрямах і він із довірою використовує це діюче знаряддя. Він йде у духовний бій як повністю екіпірований солдат і йому не треба самому винаходити автомат, протигаз, рацію, каску – він цим просто користується. Представники протестантських течій, не довіряючи людським авторитетам, змушені доходити до всього своїм розумом та інтуїцією – це, свого роду, солдат штрафбату, котрий своєю сміливістю та кмітливістю мусить здобути у боротьбі зброю самотужки. А життя ж то коротке; ми не живемо сотнями років як Адам чи Ной. Можливо тому й Твої брати по Союзу Євангельських Церков вивчають тільки Біблію і намагаються практикувати здобуте знання у сфері соціальності. Це, звичайно, непогано, але, на думку православних

авторитетних осіб, недостатньо. Ви – християнські археологи; ви досліджуєте священні тексти 4-2 тисячолітньої давнини. На живе, теперішнє спілкування (загально кажучи) в вас не вистачає земного часу. Вчення ж про молитву як такого в вас немає, правда? Ані у цих чотирьох книгах, ані раніше у протестантській літературі я ніде не зустрічав «інструкцій» як молитись до Творця у живому із Ним спілкуванні і які небезпечні спокуси при цьому можуть трапитись.

Ти, звісно, пам'ятаєш, як вже досить багато років потому Ти взнав, що я збираюсь присвятити своє життя на служіння Богові у чернецтві. Ти одразу ж примчав і палко переконував мене у альтернативі служіння Богу не полишаючи світ. А коли збагнув марність своїх зусиль, то сказав, що трохи заздриш, оскільки я виконую слова апостола про служіння без залишку: «Бо ж бажаю, щоб усі люди були, як і я; але кожен має від Бога своє дарування, один таке, інший – інше. Безшлюбним та вдовам кажу: добре їм залишатися, як я» [1 Кор. 7: 7,8]. Так от у чернецтві із давніх давен є таке правило: молодий чернець більше уваги приділяє вивченню Священних текстів, праці, соціальній діяльності; із збільшенням його духовного зросту він все більше відходить від зовнішньої діяльності до молитовного споглядання, живого спілкування із Творцем. Цей вид діяльності є вищим та сповненим спокус і без підготовки та настанов досвідченіших, сюди краще самому не втручатися. Це я лише висловлюю віхи нашої православної традиції. Не збираюсь Тебе ані переконувати, ані щось нав'язувати – це невдячне заняття. Я ще не бачив і не чув, щоб у запеклих релігійних суперечках (навіть при зовнішній оболонці інтелігентності), хтось когось у чомусь переконав. Тут спрацьовує нездоровий апологетичний азарт, і часто, сліпий. Те, що для мене буде розвитком, для Твого бачення буде деградацією. Проте є об'єктивні буттєві чинники – на них я намагаюсь Тобі й вказати.

Читаючи сторінки Твоїх книг, я часто помічав, що те чи інше положення я раніше вже зустрічав. Там повторюються слова Макарія Єгипетського (IVст.), а ось Григорій Нісський, брат Василя Великого, далі Максим Сповідник (VII ст.), Григорій Палама (XIII ст.) у двох книгах без посилання наводиться цитата Достоєвського про те, що поміж Богом та сатаною ведеться невпинна боротьба й поле цієї боротьби – людські серця. У «Тихих водах» автор подає цитату Августина Блаженного (до речі, Лютер, родоначальник протестантизму, був ченцем ордену Августина), Тозер прямо посилається на отця Католицького костелу – Ансельма Кентерберійського. Так поясни мені тепер: ви довіряєте людським авторитетам чи виключно Біблії? Між іншим апостоли були також людьми і навіть їхні свідчення у Євангеліях про діяльність Вчителя, як Ти добре знаєш, розходяться у основних подіях.

Наші місцеві ідеологи баптизму та п'ятидесятництва (ЄХБ та ХВЄ) зациклено

нападають на Православ’я тим аргументом, що, мовляв, ми порушуємо другу заповідь, дану Богом через Мойсея на горі Синай: «Не створи собі ідола і будь-якої подоби, що на небі вгорі і що на землі знизу і що на водах під землею; не вклоняйся їм, і не служи їм» [Вих. 20: 4-5]. Як Ти знаєш, ідол ними ототожнюється із іконою. Я не впевнений, що самі пастирі вірять у це, але такий прийом є ефективним оберегом своїх, не надто освічених сільських парафіян, від рецидиву повернення у Православ’я. Хоча, по-правді, переважна більшість тих, хто відійшли, насправді не вельми то й щось розуміли у Православній Церкві – це (як пишуть і ваші й наші на основі 3-ої глави Євангелія від Іоанна) стан зовнішньої обрядової віри без духовного народження. Як кажуть: вони випали із нашого воза й їх підібрали цигани. Так ось про ідолів. Ти знаєш із книги Буття, що Бог створив людину за образом та подобою Своїми. Апостол Павло також пише, що «Він, будучи образом Божим не вважав за захват бути рівним Богові: але принизив Себе Самого, прийнявши образ раба, зробившись подібним до людей, і з вигляду став як чоловік» [Фил ипп. 2: 6-7].

І от ще уривок із послання до Євреїв: «Адже і освячуюючий і освячені, всі – від Єдиного; тому він не соромиться називати їх братами, кажучи: оповіщу ім’я Твоє братам Моїм, посеред церкви оспіваю Тебе (Пс.21,23). І ще: Я буду надіятись на Нього. І ще: ось Я і діти, котрих дав Мені Бог (Іс.8,17-18). А як діти причетні плоті і крові, то і Він також прийняв теж саме, щоб смертю позбавити сили того, хто має державу смерті, тобто диявола, і визволити тих, котрі страхом смерті все життя трималися в рабстві. Бо не від Ангелів приймає він, але приймає сім’я Авраамове. Тому Він повинен був у всьому уподібнитися браттям, щоб бути милостивим і вірним первосвящеником перед Богом, для умилостивлення за гріхи народу»

[Євр.2: 11-17]

. Так ось, якщо ми зображаємо Христа у вигляді, в якому Він «уподібнився браттям», тобто у образі людини, якою Він і був насправді, то як, скажи, це може бути ідолом. Два наших святих отця, незалежно один від одного майже одночасно один у Азії, а другий у Африці у (

IV

ст.) сказали величну фразу про сутність приходу на землю Христа: «Бог став людиною, щоб людина стала богом». Тобі відомі слова 81 псалма, які Спаситель цитує фарисеям у Євангелії від Іоанна: «Я промовив: ви богами є, і синами Вишнього всі; ви ж як чоловіки помираєте, і як один із князів падаєте» [Пс. 81: 6-7]. Наше давнє вчення про духовне самовдосконалення під впливом божественних енергій, дає нам сміливу можливість максимально наближуватись до стану «досконалих», що їх є тверда їжа, котрі мають почуття навчені довгим навиком розрізняти добро і зло [Євр.5: 14], тобто до стану богів за благодаттю. Так що ж, хіба ми ідолопоклонники, коли на іконах зображаємо обожнений стан людини, до якого ж і закликають нас Христос із апостолами? Фотографії та портрети звичайних грішних людей протестанти ж не вважають ідолами? Отже, видно десь логіка такого віровчення дає конкретні збої. А якщо ж хтось бачить на іконах замість образу дерево та фарби – то й зовсім мені таких людей шкода; вони самі собі підписують діагноз духовного розвитку. У підручниках із педагогіки (і без огляду серйозної літератури цього загального рівня тут буде достатньо) досвід багатьох поколінь викладачів ще із грецьких Академії та Ліцею звіщає, що дітям властивий образний спосіб мислення – їх розум не здатний без наглядних прикладів щось конструювати самостійне; вони ще не можуть класифікувати подібні чи однакові речі за

родом та видом і кожен предмет намагаються розкласти на прості складові. І лишень дорослим є властиве абстрактне мислення, котре оперує уявою плюс естетичним смаком плюс емпіричним досвідом. Так що православні є синами Вишнього, а протестанти (у цьому питанні), спіткнувшись, як чоловіки помирають.

Ось переді мною 38-е число «всеукраїнської християнської газети» «Христос є відповідь». Це видання харизматичних течій. На першій же ж сторінці зображений Спаситель, котрий сидить із немовлям у обіймах. Я Його одразу впізнав, тому що Він зображений так само як і на наших іконах – правильні риси обличчя, східний, із горбинкою, ніс, довгі коси, борода, довгі білі шати та сандалі часів Римської імперії. На другій, третій сторінках також зображений Ісус у вигляді людини. А буває його зображають у подібних газетках у вигляді ягнятка – всупереч православній догматиці і згідно із традицією католицькою. Часто, коли у статті безпосередньо пишеться про Бога, подається картинка хмар, неба, безкраїх просторів, ототожнюючи таким чином Творця із творінням. То це все вважається зображенням ідолів чи ні? Можливо тут спрацьовує принцип далекозорості – свого не бачимо, а у сусіда підмічаємо все. Чи все ж протестантів більше дратує наше поклоніння іконам? Тоді варто пояснити, що згідно із постановами VII Вселенського собору 787-го року, іконам належить шанування, але не служіння, котре властиве тільки Божественному єству. Тобто ми чітко усвідомлюємо межі образа і Першообраза. Між іншим, хліб і вино – це також образи, які нам заповідав Сам Христос. Єдине, із чим можна погодитись у словах Твоїх одновірців на цю тему, так це те, що коли вдосконалена духовно людина долучається до живого спілкування безпосередньо із Богом (Його проявами), тоді образ вже перестає виконувати свою функцію «врат у безсмертя», перестає бути потрібним. Але це властиво небагатьом.

Я хочу вказати Тобі на справжні ідоли, якими заполонені зараз серця багатьох християн в будь-якій конфесії. «Бо ж корінь усього лихого є сріблолюбство, якому віддавшись, деякі ухилились від віри і самі себе віддали багатьом скорботам» [1 Тим. 6: 10]. А далі апостол роз’яснює: «Отже: умертвіть земні члени ваші: блуд, нечистоту, пристрасть, злу пожадливість і користолюбство, що є ідолослужіння» [Кол. 3: 5]. Порадь своїм братам уважніше не тільки читати, а й аналізувати Святе Письмо. Апостол пише, що сріблолюбство та його підвид – користолюбство – є не просто корінь зла, а й ідолослужіння справжньому матеріально-духовному ідолу, тобто стародавній мамоні.

Нещодавно, у лютому цього, 2016-го, в місті Дубно на стадіоні Спартак відбувся товариський футбольний матч. Заздалегідь до стадіону під’їхало чимало дорогих авто; серед них два мерседеса класу « G» (Gelendwagen, молодь їх називає скорочено від назви – «Гелік»). Присутні там учні профтехучилища були у захваті від такої несподіваної презентації. Гравці якось нетипово себе поводили на полі – не штовхались, грубо не грали, не матюкались, тільки іноді, піддавшись емоціям, випалювали щось на зразок:

дурень, бовдур. Я не буду оприлюднювати, до якої течії протестантизму належали ці культурні футболісти, скажу лише, що підлітки одностайно запевняють, що у Дубні «Геліка» два всього. Так, далеко не всі, як і євангельський юнак, здатні роздати своє майно і прямувати за Христом, щоб стати досконалим, але є межі. Межі, коли щось є необхідним, і коли стає пристрастю та, незабаром, ідолом. Ти ж добре знаєш, що забрати б зараз від багатьох християн їхній такий близький та рідний благостан із елементами розкоші, і левова частка переосмислить своє ставлення до віри. Як от в нас по навколишніх селах заваблюють молодь – мовляв приходьте до нас на зібрання, в нас смачні свіжі булочки із соком. І так молода людина звикає із самих початків до споживацького ставлення до віри.

Ще, про що я хотів би Тобі нагадати, так це про наступний, досить серйозний ідол – гріховний, неочищений розум, безпосередньо пов'язаний із гордістю. Якщо для віруючої людини немає зовнішніх авторитетів і слова пастирів, проповідників вона сприймає, у кращому випадку, як рекомендації, або ж, як цікаві погляди, то справа лише часу, щоб така особа почала обожнювати свої розумові здібності та накопиченні знання про Біблію. Вона починає направо й наліво усім нав’язувати свої погляди, амбіційно сперечатись із іновірцями, вважати себе на декілька буттєвих щаблів вищою за інших. Вона забуває, що «вірне і всякого прийняття гідне слово, що Христос Ісус прийшов у світ спасти грішників, серед яких я є перший» [1 Тим. 1: 15]. Це я щиро повторюю за апостолом Павлом, коли сатана починає спокушувати обізнаністю, розумом тощо; і не тільки повторюю, але й реально усвідомлюю – «…знання надимає, а любов утворює» [1 Кор. 8: 1].

А ще скільки усіляких маленьких ідолів, ідольчиків існує у середовищі християн і вони, нажаль, навіть не здогадуються про їх існування. Господь розкрив нам у Новому Заповіті саме духовний зміст Біблії і вказав на духовні «підводні течії» зовнішніх гріхів та пристрастей [Матф. 5-7]. Отже борітеся і поборете. Принаймні таким чином життя пройде із користю для майбутньої вічності, де ми із Тобою опинимось також.

Наші опоненти із Київського патріархату постійно акцентують на механічному об’єднанні із ними, апелюючи до аргументу, що, мовляв, поки ми роз’єднанні, протестанти активно ведуть прозелітську діяльність серед православного населення. Особисто я із цим незгідний. Мені набагато приємніше порозмовляти із Тобою про тонкощі Біблії, аніж вислуховувати їх заюшені промови без жодних посилань на Святе Письмо. Тим більше, що ще більше я впевнений в тому, що до протестантів не піде людина, яка знає хоча б Новий Заповіт, православне віровчення і є народженою від Духа Святого. А гуляють із конфесії у конфесію або ж ті, що ще у пошукові, або ж життєві перехожі – «…усякий сад, що його не насадив Отець Мій Небесний, викоріниться;» [Матф. 15: 13]. Ще у XVI ст. в нас був спільний із протестантами досвід боротьби із католицькою експансією у Острозькому князівстві, тобто на цих самих територіях Рівненщини, Волині та

Тернопільщини. Разом ми вели ефективну полемічну та політичну боротьбу проти провладного у Речі Посполитій католицького духовенства. Зараз, щоправда, часи змінились і «ідейних» залишилось не так багато. Ось влітку минулого року, коли революційна хвиля вже почала вщухати, парочка проповідників почала мандрувати маршрутками, які стояли на автостанції Дубна, і жваво проповідувати покаяння. Мовляв, всі біди нашого народу від того, що ми грішні і нам усім слід покаятись. І тут таки вони цинічно роздавали друковані запрошення на зібрання у близький до автостанції молитовний будинок. Проповідували, здавалося б, правильно – ще у книзі Левит, 26 глава, Бог через пророка Мойсея попереджав ізраїльтян, що якщо вони будуть виконувати Його постанови, то мир буде на їх землі і все в них буде у свій час і так як потрібно; а якщо порушуватимуть – то війни, голод та усілякі негаразди спіткають їх обов'язково. Зовнішнє є наслідком духовного. Але ці дубенські проповідники просто на політичній ситуації заробляли собі бали та можливих адептів тоді, коли пік ненависті давно минув. Чому вони не наважились, як наші із столичного Десятинного монастиря 21 січня 2014 року, піти у саме «пекло» майдану і зупинити хоч на ті самі 22 години ворогуючих? Не вистачило духу? Чи було багато що втрачати? Мені не подобається таке лукавство, що аж випирає із діяльності тут місцевих протестантських лідерів.

Одна дівчинка із сусіднього села потягнулась до баптистського проповідника, котрий її зацікавив своїми словами про Христа. Вона почала ходити на зібрання і трохи змінювати свій розбещений спосіб життя. Щось із цього виходило. Через пів року (приблизно) дівча сказало, що хоче прийняти хрещення. Лідер посприяв і ще заручився підтримкою місцевого ідеолога п'ятидесятників. ЇЇ охрестили… у 15 років! Пройшло ще десь пів року і вона заявила, що поспішила та почала поступово сповзати назад до клубної атмосфери. Як ти вважаєш, ці лідери дадуть відповідь перед Богом за те, що понівечили підліткові життя, чи все ж вони залишаються у стані спасіння й не потребують додаткового покаяння?

Ось такі в нас тут релігієзнавчі перипетії. З одного боку розкольники вимагають свідомої деградації віри у етнофілетизм. Із другого «проповідники» безкарно та демонстративно працюють на Успіння Богородиці і взагалі виробляють, як ти побачив із наведеного прикладу, свавільні речі. А поки триває ця чергова хвиля нападу на Православ'я, у Дубні відреставували костел. Гарно так побілили у сірі тони різних відтінків і високо, понад входом, написали акуратними чорними буквами: Gloria Tibi Domine
і дату: 1838 – мовляв, ми тут давно і майже місцеві. Писали б відверто – польською – Hwala
Ci
Panie
, адже богослужіння в них звершується саме польською. Як, скажи у цій круговерті, у постійному динамічному натиску, любити тих, хто опиняється близько і досить часто не бажає нам миру. Як при цьому щиро та відсторонено від метушні молитися:

Gloria
Tibi
Domine
– Слава Тєбє Господі!

Книги при нагоді поверну. Здоров будь [Діян. 23: 30].